

1.1. ERAKUNDE AGINDUA ETA TESTUINGURUA

Adikzioen plana arlo honetako EAEko administrazio publikoen estrategiak eta jarduketak planifikatu, antolatu eta koordinatzeko tresna da, hala jasota baitago Adikzioen eta Droga Mendekotasunen gaineko Arreta Integralari buruzko apirilaren 7ko 1/2016 Legean.

Arau horren 70. artikuluan hau jasotzen da: *“Eusko Jaurlaritzak, adikzioen arloko eskumena duen sailaren proposamenez, Euskal Autonomia Erkidegoko Adikzioen Plana egin eta Eusko Legebiltzarrari bidaliko dio bost urtean behin (...) Lege honen helburuak eta legea sortzeko erabili diren irizpideei jarraituz, plana tresna estrategikoa izango da Euskadiko administrazio publiko guztien estrategiak eta jarduerak planifikatu, antolatu eta koordinatzeko, indarrean dagoen aldian, eta Osasun Planarekin koherentea izango da”.*

Adikzio Planak osasunaren sustapen, kaltetutako pertsonen prebentzio, eskaintzaren murrizketa, laguntza eta gizarteratze alorreko programak eta esku-hartzeak jasotzen ditu, Euskadiko administrazio publikoen beste plan eta estrategia batzuekin koordinatuz eta diziiplina anitzeko ikuspegi integrala erabiliz.

VII. Adikzio Plan hau gauzatzeko prozesua Osasun Sailak koordinatu du. Garrantzitsua da drogen eta beste adikziorako gaitasuna duten substantzia batzuen kontsumoari dagokion materialak Osasun Administrazioaren lana araupetzen duten printzipioen eta estrategien ikuspegia jasotzea. Eta garrantzitsua da adikzioen fenomenoaren osasun alorreko esku-hartzeen egituraren sartzeko delako, osasuna sustatzeko eta adikzioak prebenitzeko helburu estrategikoetan, batez ere.

Garrantzitsua da, baita ere, osasun sistemaren plangintza eta programaziorako goi mailako tresna den Osasun Plana sartzeko delako, dokumentu honetan jasotzen diren ekimenak bideratzeko erreferente gisa. Lehendakariaren hitzetan, Osasun Planak Euskadiko administrazioek hartutako konpromisoak jasotzen ditu, eta Euskadiko herritarren osasuna hobetzeko, beraien bizitza kalitatea hobetzen jarraitzeko eta desberdintasunak murrizteko funtsezko tresna da.

Adikzioen plan hau, Adikzioen eta Droga Mendekotasunen gaineko Arreta Integralaren Lege horretan ez ezik, Antolamendu Sanitarioaren Legean ere oinarritzen da, alderdi arauemailean oinarritzeko tresna baita ez soilik laguntzaren arloan, baita, batez ere, osasuna eta prebentzioa sustatzeko arloan ere. Azken hori 2. Artikuluan ezarritakoan oinarritzen da: *“Euskal aginte publiko guztien lehentasuneko zeregina da, izan, jarduera sozio-ekonomikoko sektore bakoitzean osasuna sustatzea eta indartzea. Eusko Jaurlaritzaren zeregina da Euskadin osasunaren instituzio-eremu hori jagotea, egokitzat jotzen dituen neurriak hartuz, sektore-politika guztietan kontuan har daitezela zaintzeko”.*

Plan hau, Euskadiko administrazio publikoen beste plan eta ekimen batzuekin koordinatzen da, hauekin, batez ere:

- Adingabeei eta Alkoholari buruzko Programa
- Euskadi Tabakoaren Ketik libre Estrategia
- Gazte Plana 2020
- Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Euskadiko VI. Plana
- III. Inklusio Aktiboaren Euskal Plana
- Gazte Justiziarako 2014-2018 IV.Plana Aldundien plan estrategikoak
- Euskadiko autonomia Erkideko Familiei Laguntzeko Erakunde arteko III. Plana, 2011-2015
- Drogen Estrategia Nazionala 2009-2016
- Aldundien plan estrategikoak
- Euskadiko udalerrien planak eta programak

Halaber, Adikzioen eta Droga Mendekotasunen Arreta Integralari buruzko apirilaren 7ko 1/2016 Lege berriak xedatzen duenez, Eusko Jaurlaritzak, Adikzioen Planaren betetzeari buruzko txostena bidaliko du urtero, eta baita azken ebaluazio txostena ere, horren indarraldia amaitzean.

A) AZKEN 30 URTEETAKO GERTAKARI GARRANTZITSUAK

Euskadik ibilbide luzea du adikzioak eta droga mendekotasunak lantzeko orduan. Lehenbiziko ekimenak 80ko hamarkadan jarri ziren martxan, garai hartan sortzen ari zen drogen kontsumoaren arazoari erantzuteko.

Ordutik, eta hiru hamarkadez, Eusko Jaurlaritza, Foru Aldundiak eta Udalak, beste instituzio, erakunde eta elkarte batzuekin koordinatuta, alor horretako plangintza eta araudia garatuz joan dira, errealitate berriei erantzunak emanez. Horrez gain, zenbait estruktura eta foro formal ezarri da berez konplexua den alor horretako koordinazioa indartzeko, inplikaturik dauden erakundeen, sailen, eragileen eta administrazioko mailen aldetik.

1982tik, lehenbiziko "Droga Mendekotasunen alorreko Jarduketa Planaren" aurkezpenarekin eta 1987tik aurrera, droga mendekotasunei edo adikzioei buruzko sei plan garatu dira EAEn, toki eta foru mailako plan ugarietaz gain.

Horrez gain, adikzioen alorrean eskumenak dituen arloa Osasun Sailaren esku geratu da, nazioarte mailako beste gobernu batzuen joerari jarraituz, adikzioekin erlazionatutako gaiak Osasunarekin eta Osasun Publikoarekin erlazionatutako sailetatik lantzeko, azkenean, egungo legealdi honetan Osasun Publikoaren eta Adikzioen Zuzendaritzan integratuz.

B) VI. ADIKZIO PLANA 2011-2015

Euskadiko Autonomia Erkidegoko VI. Adikzio Plana 2011n egin zen, eta 2012ko apirilaren 4an onetsi zuen Eusko Legebiltzarrak. Ondoren adierazten den bezala dago egituratuta:

ILDOA	HELBURUA	PROGRAMAK
ESKAINTZAREN KONTROLA	Drogen eta adikzioak sor ditzaketen jardueren (ausazko jokoak, etab.) eskaintza murriztea, araupetuz, eta drogen legez kanpoko trafikoa kontrolatu, indarrean dagoen araudia betearaziz.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Legez kanpoko droga merkataritzaren kontrola 2. Legezko drogekin egindako jardueren erregulazioa eta kontrola 3. Adikzio gisa har daitezkeen jardueren egungo araupetzearen jarraipena, ausazko jokoetatik eratorritakoak, batez ere.
PREBENTZIO UNIBERTSALA	Jarrera eta ohitura osasungarriak babesteko eta sustatzeko alderdiak indartzea, adikziozko jokabideak saihesteko	<ol style="list-style-type: none"> 4. Prebentzio unibertsala eskola eremuan 5. Prebentzio unibertsala familia eremuan 6. Prebentzio unibertsala lan eremuan 7. Prebentzio unibertsala komunitate eremuan
PREBENTZIO SELEKTIBOA ETA ADIERAZIA	Urrakortasun egoeran dauden pertsonen eta taldeen beharrei egokitutako prebentzioa eskubide gisa bermatzea.	<ol style="list-style-type: none"> 8. Prebentzio selektiboa eskola eremuan 9. Prebentzio selektiboa familia eremuan 10. Prebentzio selektiboa jai eta aisia eremuan 11. Prebentzio selektiboa komunitate eremuan 12. Prebentzio adierazia urrakortasun maila altuko nerabeekin eta gazteekin eta beraien familiekin
LAGUNTZA TERAPEUTIKOA	EAEko laguntza sarea egokitzea drogen mendekotasunaren fenomenoak planteatzen dituen behar guztiei erantzuteko, jatorria iraganean izan edo duela denbora gutxiakoak badira ere.	<ol style="list-style-type: none"> 13. Baliabide eta programa terapeutikoen hobekuntza eta finkapena 14. Abordatze terapeutikoaren osagarritasuna 15. Arreta ematea zigor neurriak jasaten ari diren eta droga mendekotasuna duten pertsonen
PREBENTZIO DETERMINATUA, INKLUSIOA ETA GIZARTERATZEA	Baliabideen egitura jarraitua indartzea, gizartetik baztertuta dauden pertsonen arriskuak eta kalteak murrizteko eta adikzio arazoak izan dituzten edo dituzten pertsonen gizarteratzea bideratzeko.	<ol style="list-style-type: none"> 16. Adikzioa duten eta baztertuta geratzeko arriskuan dauden pertsonen osasun baliabideetarako bidea. 17. Oinarriko beharren estaldura gizartetik baztertuta dauden pertsonen eta adikzio arazoak dituzten pertsonentzat 18. Kontsumo aktiboak dituzten pertsona mendekodunentzako oinarriko inklusio neurriak 19. Gizarteratze prozesuen aldeko neurriak 20. Esku-hartzea zigor neurriak jasaten ari diren eta droga mendekotasuna duten pertsonekin
KOORDINAZIOA ETA LAGUNTZA PROFESIONALEI	Erakunde publikoen eta gizarte ekimenaren efikazia eta eraginkortasuna handitzea, lan hori gauzatzeko beharrezkoak diren euskarri teknikoak hobetuz.	<ol style="list-style-type: none"> 21. Baliabideen eta esku-hartzeen koordinazioa 22. Ikerketa epidemiologikoa eta oinarrikoa adikzioetan 23. Adikzioei buruzko ezagutzaren berri ematea 24. Profesionalak prestatzea 25. Planifikatutako esku-hartzearen sustapena: diseinua, programazioa eta ebaluazioa

EAEko VI. Adikzio Planaren ebaluaziotik ondorio nagusi hauek ateratzen dira:

- Adikzioen prebentzioaren eta osasunaren sustapenaren inguruko lana da ohitura osasungarriak finkatzeko eta kontsumoak eta jokabide arriskutsuak murrizteko tresna nagusietakoa.

- Murriztu egin da tabakoaren eragina, alor horretan egin den esfortzu garrantzitsua dela eta. Dena den, ezinbestekoa da lanean jarraitzea eta arreta ez galtzea, atzerapausoak ematea saihesteko.
- Kezkagarria izaten jarraitzen du alkoholaren kontsumo handiak, pertsona gazteen arteko patroia aldaketak, batez ere.
- Orokorrean behera egin duten arren, Euskadiko kontsumo mailek Europako lehen mailan jarraitzen dute, alkoholari, tabakoari edo kalamuari dagokienez, batez ere, eta arriskuaren pertzepzio maila urria hautematen da, alkoholaren eta kalamuaren kasuan, batez ere.
- Legez kanpoko substantzia berriak merkatuan gero eta azkarrago sartzen direla ikusita, beharrezkoa da horien toxikotasunaren inguruko zainketan sakontzea.
- Teknologia digitalekin lotutako jokabide eta patroia berrien larrialdi egoeraren aurrean gaude, jokoari dagokionez, baita ere. Alor horretako prebentzioa indartzeko beharra nabarmentzen da.

VI. Planaren ebaluazioari buruzko xehetasun gehiago jasotzeko, kontsultatu dagokion eranskina.

C) ARAUZKO TESTUINGURUA

Adikzioen eta Droga Mendekotasunen Arreta Integralari buruzko Lege berriak mugarri berria eta garrantzitsua ezartzen du lan hori lantzeko orduan. Izan ere, helburua pertsonen osasuna babesten laguntzea da, era berezian zainduz adingabeak eta urrakortasun egoeran dauden kolektiboak.

Lege berriaren berrikuntzetako batzuk hauek dira:

- El Adikzioen diziplina anitzeko lan integrala. Legeak aurreikusitako prebentzio eta arreta ereduak, politika guztietan osasun publikoaren eta osasunaren ikuspegian oinarritzen da.
- Osasunaren sustapena aurreikusten du, prebentzioa eskaintzaren murrizketatik bereizita lantzen du eta osasunerako hezkuntza prebentziorako oinarritzko zutabe gisa jasotzen du. Hau da, helburua babes faktoreak indartzea eta arrisku faktoreak murriztea da.
- Askatasun pertsonalaren aintzatespenean sakontzen du eta kontsumitzaileen eta erabiltzaileen erantzukizuna eskatzen du. Oso gauza berria da pertsona kontsumitzaileen eskubideak aitortzea eta haien betebeharrak ezartzea. Askatasun horren adierazpen gisa, kalamua kontsumitzen duten eta adinez nagusi diren pertsonak osatuta, legez erregistratuta dauden eta irabazi asmorik ez duten erakundeek existentzia jasotzen du.
- Alkoholaren salmentaren eta kontsumoaren kontrolarekin erlacionatutako neurriak gogortzea, adingabeek substantzia hori kontsumitzea debekatzea eta tabakoa nikotinarik gabe eskaini dezaketen eta, ondorioz, murrizketa berberak izango dituzten gailuen erregularizazioaren baliokidetasuna.
- Jokabideko adikzioak arautegian sartzea, prebentzio, asistentzia, gizarteratze eta eskaintzaren murrizketa ondoretarako; zehatzago esanez, Legeak joko patologikoa eta teknologia digitalen eta haien aplikazio berrien gehiegizko erabilera jokabideak jasotzen ditu. Nazioarteko komunitateak oraindik adikziozko arazo gisa aitortu ez baditu ere, litekeena da sailkapen nosologikoen etorkizuneko bertsioetan jasotzea.

Jarrerazko arazo horiez gain, eta kautelazko printzipioetan oinarrituz, gaur egun jokabideko adikzio gisa kontzeptualizatu ez diren gehiegizko beste jokabide batzuen osasun sustapeneko eta prebentzioko ekimenak ere zabaltzen dira.

D) KOORDINAZIORAKO TRESNAK

Adikzioen inguruko jarduketek oso materia zeharkakoa osatzen dute eta bertan, osasunaz gain, beste alor batzuk ere agertzen dira, hezkuntza, kultura, gazteria eta kirola, gizarteratzea, komunitateko politika, laneko osasuna, etxebizitza, ingurumena, segurtasuna, justizia administrazioa, presondegietako erakundeak, publizitatea eta komunikabideak.

Inplikaturako administrazio mailen eskumenen araberrako banaketaren eta diziplina anitzeko eta erakundeen arteko lantzearen ondorioz, beharrezkoak dira eragileen arteko koordinazio eraginkorra eta horietako bakoitzak gauzatutako esku-hartzeak.

Lege berriak, Euskadiko Autonomia Erkidegoan adikzioen alorreko politiken koordinaziorako berariazko beste bi foro ere badaudela jasotzen du:

- **Adikzioei buruzko Erakundeen Arteko Koordinazio Batzordea.** Batzorde hori sortzean desagertu egin da Sailen arteko Batzordea (soilik Eusko Jaurlaritzako sailek osatua) eta foro horretan Udalak eta Foru Aldundiak sartu dira, Eusko Jaurlaritzaz gain.
- **Adikzioei buruzko Euskal Kontseilua,** kontsulta eta aholkularitza izaera duena. Bertan drogak kontsumitzen dituzten pertsonen eta ludopatiak eta jokabideko adikzioak dituztenen elkarten, komunikabideen... ordezkaritzek hartzen dute parte.

Halaber, arauak atea zabalik uzten dio beste koordinazio eta gizarte partaidetza organo batzuk sortzeari foru eta toki mailan.

Koordinaziorako bi organo horietan, gizon eta emakumeen arteko ordezkarrien arteko orekari eutsi behar zaio, otsailaren 18ko 4/2005 Legeak, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoak, jasotako irizpideak bete daitezzen. Era berean, organo horien kide izan beharko dira genero-berdintasunean adituak adituak diren pertsonak.

E) LERROKATZEA BESTE PLAN, ESTRATEGIA ETA PROGRAMA BATZUEKIN

Beste alde batetik, eta adikzioen alorrean inplikaturak dauden erakundeen eta eragileen aniztasuna eta heterogeneotasuna kontuan izanda, puntu honetan beharrezkoa da azpimarratzea plan, estrategia eta programa asko daudela martxan, Plan honek hartzen duen testuinguruan kontuan hartu beharreko elementuak osatzen dituzten erakundeen ekimenak, hain zuzen ere.

2013 - 2020 Osasun Plana

El VII Plan de Adicciones se alinea con los objetivos del Plan de Salud 2013-2020. En concreto, en el área prioritaria 5 (Entornos y conductas saludables) se recoge en el objetivo de Adicciones: prevenir conductas adictivas (alcohol, tabaco, otras sustancias, adicciones sin sustancia), reducir y retardar el inicio del consumo de tabaco y alcohol y otras sustancias, así como minimizar el daño derivado de las adicciones.

Helburu horiek lortzeko, ekintza hauek ditu:

- Substantzien kontsumoan hasteko adina atzeratzea.
- Tabakoaren, alkoholaren eta adikzioa sortzen duten beste substantzia batzuen presentzia eta eskaintzak murriztea.

- Prebentzio unibertsaleko programak eta ahulezia berezia duten taldeei zuzendutako programak finkatzea, eskola, familia eta erkidegoko eremuak lehenetsiz.
- Bizimodu, ohitura eta balore osasuntsuak eta prosozialak sustatzea, erakunde arteko koordinaziotik eta hirugarren sektorearekiko lankidetzatik.
- Arrisku eta minen estrategia finkatzea.
- «Tabako-kerik gabeko» Euskadi estratagian aurrera egitea.
- Alkoholaren arriskuaren kontsumoak murrizteko esku-hartzeak garatzea.
- Substantziarik gabeko mendekotasunen tratamendua sustatzea prebentzioari eta tratamenduari dagokienez.
- Mendekotasunen araudia berrikusi eta eguneratzea.

Beste plan eta programa batzuk

Plan hau, gainera, erlazionatuta egon daitezkeen zenbait euskal administrazioen beste plan eta estrategia batzuekin koordinatzen da.

- **Adingabeak eta Alkohola Programa.** Hainbat helburu ditu: adingabeen alkohol kontsumoaren aurrean erakundeek aurrera eraman beharreko ekintza indartzea, alkohola kontsumitzen hasten diren adingabeen kopurua murriztea, eta kontsumitzen hasteko adina atzeratzea; gehiegizko kontsumoak eta arrisku kontsumoak murriztea; beraien osasunarekin erlazionatutako politiketan gazteen partaidetza handitzea; eta gazteen artean edateko dauden presioak murriztea, alkohol sustapenak, babesak eta eskuragarritasuna, batez ere.
- **Tabako-Eerik gabeko Euskadi Estrategia,** tabako kontsumoaren prebalentzia murrizteko diseinatuta dagoen OMSren MPOWER estratagian oinarritua; helburua Euskadiko osasun sistema indartzean zentratzen da, osasunaren sustapen eta prebentzio jarduketan artean, tabakoaren kontsumoaren prebentzioan eta pertsona erretzaileari tabakoa uzteko laguntzan sakon dezan.
- **III. Inklusio Aktibo Plana.** Plan honen helburu estrategikoa da inklusioa sustatzea, pertsona guztien integrazioa, autonomia eta ongizatea errazteko, sustapenerako, prebentziorako, babeserako eta asistentziorako dituen funtzioak garatuta eta batez ere izaera pertsonal eta erlazionaleko prestazioen eta zerbitzuen bidez, planaren zerbitzuak indartuz ahultasun, arrisku eta gizarte-bazterketako egoeretan.
- **EAEko emakumeen eta gizonen berdintasunerako VI. plana.** Plan honek barnean hartzen du arrisku-portaera eta osasunerako arriskutsuak izan daitezkeen substantzien (alkohola, tabakoa, drogak, hipnosedatzaileak eta barbiturikoak) kontsumoa murriztea, Balio Aldaketaren eta Emakumeen Ahalduntzearen Ardatzaren helburu operatibo gisa. Halaber, azpimarratu egiten da aldatu egin behar dela alkohol eta drogen kontsumoa genero-indarkeriarekin lotzen duen estereotipo soziala.
- **Gazte Justiziarako 2014-2018 IV. Planak,** bere aldetik, Osasun Sailaren Helburuen artean hauek aurreikusten ditu:
 - Neurri judizial bat betetzen ari diren adingabe guztiei osasun sarbidea eta arreta bermatzea.
 - Prebentzioan oinarritutako esku-hartzea izatea osasunaren alorretik, buru osasunaren, arazoak sortzen dituzten kontsumoen eta arriskuko harreman sexualen alorretan, batez ere.

- Osasunaren baliabide arruntak egokitzea neurri judizial bat betetzen ari diren, osasun mentaleko arazoak dituzten eta gizarte-bazterketako egoeran dauden adingabeen arreta-beharretara.

Helburu horiek betetzeko ekintza hauek aurreikusten dira:

- Gazte Justizian hezkuntza lanetan ari diren langileei osasunaren sustapenaren eta drogen eta beste adikzio batzuen kontsumoaren prebentzioaren alorreko programetarako sarbidea erraztea.
 - Gazte Justiziako zentroi eta zerbitzuei drogen eta beste adikzio batzuen kontsumoaren prebentzioari buruzko material espezifikoak bideratzea.
 - Justizia Sailarekin lankidetzan aritzea, neurri judizialen orde, osasun zerbitzuek aurrera daramatzaten drogen eta beste adikzio batzuen kontsumoaren prebentzioari buruzko programa berezietan parte hartzea bultzatzeko.
- **Euskadi III. Gazte Plana 2020**, Osasunaren alorrean, eta osasuna ulertzeko era integral eta dimentsio anitzekotik, aisia eta alkoholaren, tabakoaren eta legez kanpoko drogen kontsumo binomioa apurtu beharra planteatzen da; prebentzio eta sentsibilizazio lana, batez ere adikziorako arrisku handiagoa erakusten duten kolektiboetara bideratzea; substantzia horien kontsumoan hasteko adina atzeratzeko lan egitea; eta adikzio ez toxikoekin edo sozio-adikzioekin erlazionatutako zenbait alorretako erabilera eta kontsumo arduratsuen ikasketarako laneko ildoak martxan jartzea. Halaber, ildo estrategiko gisa, alkoholaren eta substantzia berrien kontsumoa murriztera zuzendutako neurriak indartzea aurreikusten da. Aisiaren alorrean, gazteen artean partaidetzan oinarritutako aisia alternatiboa bultzatzeko esku-hartze ildo azpimarratzen da.
 - Amaitzeko, **Euskadiko Autonomia Erkidegoko Familiei Laguntzeko Erakunde arteko III. Plana, 2011-2015** izenekoak hauek jasotzen ditu ekintza gisa:
 - Urrakortasun maila altuko nerabeen (jokabide arazo larriak, buru osasunekoak dituztenak, maiztasunez drogak kontsumitzen dituztenak, adikziorik ez badute ere) eta euren familien prebentziora zuzendutako baliabideen garapena.
 - Informaziorako, orientaziorako eta esku-hartze psikologiko eta sozioedukatiborako baliabide pertsonalizatu eta taldekoen sustapena, drogen eta jokoaren aurrean arrisku jokabideak dituzten seme-alabak dauzkaten familiei zuzenduta, udal eta foru zerbitzuekin koordinatuta.
 - Familiei zuzendutako sentsibilizazio eta informazio ildo gauzatzea, buru osasunaren sustapenarekin eta drogen kontsumoaren prebentzioarekin eta gurasoek seme-alaben hezkuntzan izan behar duten inplikazioarekin erlazionatutako mezu homogeneoekin.

Azpimarratu behar da, beste alde batetik, Aldundien esku dauden plan estrategikoak daudela hainbat arlotan (berdintasuna, gazteria eta kirola, gizarte ekintza, etab.), eta baita adikzioei, kontsumo arduratsuari, urrakortasun egoeran dauden ikasleei zuzendutako prebentzioari, kirolari eta gazteriari... buruzko udal planak eta programak ere. Horiek guztiak bat datoz Adikzioen Planarekin eta herritarren artean osasun eta ongizate hobea bultzatzea bilatzen duten beste plan batzuekin.